

мари, настъпил беше часът на великия прелом. Новосибирск и Брянск празнуваха своето освобождение, Южна Италия отхвърляше нацисткото иго, а по радиото започнаха да проникват първите съобщения за бъдещата среща в Техеран, която трябваше да ускори края на човекоизтреблението. И тъкмо в тези последни летни дни — на 23 август, в санаториума край Сурдулица, далече от близки и приятели, затворил за винаги очи младият поет Александър Вутимски. На другия ден служещите и болните изпроводили останките му до близкото гробище и с няколко

надгробни думи на случайни познати, видели в него човека, грубо скованият ковчег бил спуснат в земята. Така бил погребан този, който беше една от надеждите на българската лирика, оставил зад себе си няколко десетки стихотворения и спомена за един безкористен, но мъчителен живот.*

* За написването на тази статия съм ползвал, покрай другото, спомени и някои архивни материали на д-р. Кирил Коцев, брат на поета. Ползвам се от случая да му изкажа тук своята гореща благодарност. В. Д.

БОРИС ДЕЛЧЕВ

НАДЕЖДИ В ПЪРВАТА КНИГА НА КРИТИКА

Наскоро прочетох в един справочник, че за първи път Николай Янков е напечатал свое литературно произведение още през 1943 година. И като си припомних многото примери от нашия съвременен книжовен живот, някак твърде странен, твърде непривичен ми се видя фактът, че едва в края на миналата година, т. е. близо цели две десетилетия след дебюта, се появи неговата първа книга, сборникът литературно-критически статии „Книги, автори и време“. Причините за това нетипично закъснение могат да се обясняват по най-различен начин, но аз нямам намерение да се нагърбвам с такава задача, тъй като в нейното разрешаване не виждам да се съдържа особена важност. Само бих искал най-общо да отбележа, че то не е резултат нито на някакъв идейно-естетически прелом, на рязко обръщане по съвсем противоположен път, нито пък на жанрови лутания, на жанрова неустановеност, на прескачания от един периметър на дейност в друг. Без да е от най-продуктивните наши критици, Николай Янков не е от липсата на собствени творби и забавил издаването на първата си книга, а несъмнено в случая са действували съображения от друг характер и на първо място, струва ми се, чувството за самокритичност. До тази мисъл ме довежда преди всичко обстоятелството, че с изключение само на три работи останалите статии са писани през последните пет-шест години. Очевидно е, че към творбите си от по-отдавнашно време Н. Янков не изпитва особена слабост, ясно е, че при съставянето на книгата той не е искал да вмести в нея цялата си дългогодишна критическа продукция, включително и най-първите си проявления, а е смятал

за най-целесъобразно да се представи само със статиите си от последните години. Но за съжаление тази самокритичност е относителна, тя не е проявена докрай. Като се отнася с извънредно строга взискателност към своите по-ранни критични произведения, Н. Янков някак неочаквано се показва пък твърде либерален към дейността си от последно време, гласува й пълно доверие и решава да я представи в „Книги, автори и време“ почти без никакви изключения. Той е допуснал и поместването на някои дребни бележки, на някои — както сам ги е нарекъл — „скици“, чието значение се изчерпва с отбелязването на определена годишнина или културно събитие, бележки, които в колоните на вестника са имали несъмнена стойност, но които — поне в тоя си вид — мъчно могат да намерят оправдание извън него. Книгата на критика не бива да се превръща в своеобразен дневник, който да зафиксирва всяка проява, тя винаги предполага подбор (взискателността е всякога задължителна, тя е нужна не само при оценката на най-ранните проявления). Книгата е винаги една оценка — и преди всичко самооценка — на изминат път; тя представя определен творчески период откъм неговите най-важни, най-съществени страни. Без да се премълчават отбелязаните увлечения към една ненужна всеобхватност, без да се премълчават неприложената докрай самокритичност, все пак трябва без повече уговорки да се изтъкне, че първата книга на Николай Янков дава в общи линии представа за неговата творческа физиономия.

Не съм привърженик на тясното диференциране, на строгите разграничения,

защото отлично знам, че всеки термин в литературата, всяко определение е условно. И затова, като искам да отнеса дейността на Н. Янков към областта на критиката и да я разгранича от литературната история, от литературната теория аз знам, че това разграничаване, това отделяне е невъзможно в никакъв абсолютен смисъл. Критикът, теоретикът, историкът — това са есуществно разни страни на една и съща дейност. Те винаги трябва да съществуват заедно, те не могат един без друг, те винаги вървят ръка за ръка, нещо повече: те са органически, кръвно свързани помежду си. Позволено е само — но без да се игнорират другите две страни — един от тях да вземе връх, да доминира, да е определящ. И само в такъв смисъл може да се говори за специализиране по посока на едно от трите направления. В такъв именно смисъл и Н. Янков е за мен автор с физиономия на критик. Почти всичко в неговата книга е посветено на съвременната литература — изключение правят само есето му за Вазов „Не се гаси туй, що не гасне“ и студията „Примерът на старите майстори“. Но и в тях дори Янков е чужд на строгия исторически подход, и в тях не се отдава от съвременната литература, от съвременните нейни проблеми и задачи. В неговията си работа за Вазов, която явно е писана „по повод“, писана е по случай някой от годишнините на народния поет, той не се е поддал на омазни странни — кой знае кога породила се и необяснимо защо продължаваща, макар и все по-рядко днес — практика в нашия печат да се поместват статии, чието единствено предназначение е да припомнят главните моменти от една биография, която е добре позната още на децата от първоначалното училище и да изброят няколко заглавия, които всеки българин знае тъй, както имената на родителите си. Така може да се пише за чужденец и вероятно би имало някаква полза, но Вазов от такива популяризации не се нуждае, защото той отдавна и завинаги е влязъл в народното сърце. И ако някой би искал да каже нещо за него, той именно оттук би трябвало да тръгне. И оттук тръгва Н. Янков, от „туй, що не гасне“, от туй, което е неразделен спътник в нашия живот, което е наше богатство, наша гордост. Той търси в творчеството на поета онова, което е в съзвучие с днешния нов свят, с днешния нов човек, с днешната нова литература. Той търси онова светло начало, което иззира от неговите безсмъртни песни, което днес е най-свидно достойние на новата ни поезия.

По-подчертан исторически подход откриваме в изследването „Примерът на

старите майстори“, в което се проследява развитието на нашата детска литература от нейното зараждане до деветосептемврийската народна победа 1944 година. Но и тук този обширен преглед е подчинен на една задача, която е вълнувала преди всичко критика: как днес се стопанисва това богато наследство на миналото, какви наложителни мерки е необходимо да се предприемат за неговото проучване и популяризиране. Че Н. Янков точно такава цел е поставил на работата си, проличава и от нейната композиционна разполовеност на две главни части: едната представлява историческа ретроспекция, а в другата се поставят проблемите, които днес стоят за разрешаване. Но на мен ми се струва, че в случая тази актуална гледна точка е довела до известно подценяване на историческия преглед, до повърхностно проследяване, преминаване „отгоре-отгоре“. И затова първият дял на студията не задоволява. Той носи всички белези на един конспект, в него по-скоро личи нахвърляне на основните въпроси, отколкото научно разработване. Имената на много автори само се споменават, а за творчеството на други се казват само по няколко думи, липсва дори най-общ анализ на тяхното творчество. Общата постановка на проблемите е вярна, правилна, но тя се нуждае от уплътняване, от конкретизиране, от детайлиране. И затова на мен ми се ще да вярвам, че критикът отново ще се върне към своя труд, за да избегне прегрупането, за да отстрани шеметното профучаване покрай цяла редица писатели, за да се спре на тях и да посочи богатствата, които са ни оставили. Така например това единствено изречение „Свой несъмнен принос в развитието на творчеството за деца от това време имат и автори като Елисавета Багрина, Константин Константинов, Емануил Пондимитров, Калина Малина, Гео Милев, Веса Паспалеева, Георги Райчев Симеон Андреев, Йордан Стубел, Добри Нисеири, Светослав Минков, Никола Фугнаджиев, Емил Коралов, Димитър Пантелеев, Лъчезар Станчев...“ е просто наложително да прерастне в страници. Тук творчеството на всеки един от споменатите автори е отделен свят и каква благодарна работа е навлизането на изследователя в него! Каква интересна задача е да се види мястото на творбите за деца в поетичното дело на един Гео Милев например! Или да се направят своеобразни паралели между това, което таква големи поети като Багрина и Фугнаджиев създават за възрастни и стиховете им за малките читатели! Да се разкрие поетичната прелесть на „Приказки за тебе“ от Константин Константинов, да се посочи онова, с което образът на бедния

Дечко от „Когато бях малък“ на Добри Немиров вълнува и днешните деца, и т. н. и т. н. Така е трябвало Н. Янков да погледне на работата си, да я види в подробности, а не само в най-общи черти, в груби контури. Само такъв поглед е в състояние да отстрани схематичността, сухата конспективност, които сега веднага се хвърлят в очи. Тя се е проявила не само в посоченото вече голо изброяване на имена, но и по всички посоки, например в характеристиките на отделни исторически моменти. Ето една такава характеристика: „... Времето между двете големи войни е изпълнено с крупни съдбоноси събития в живота на народа ни. Класовата борба сега добива най-острите си форми. Над страната ляга черната сянка на монархофашистката диктатура. Съпротивителната борба на прогресивните народни сили, организирана и направлявана от комунистическата партия, все повече нараства, за да се увенчае с успех — с решаващата помощ на Съветската армия на 9 септември 1944 година народът ни стана господар на своите съдбини“ (стр. 21—22). Всичко това е вярно, но как е предадено! Голо маркиране на фактите, на събитията! Сух, лишен от емоционално въздействие разказ. Шаблон след шаблон. . . Такива места от изследването още веднъж показват, че то е във всяко отношение твърде набързо написано и че е наложително авторът му още веднъж да се върне към него. . .

Студията „Примерът на старите майстори“ не е случаен момент в критическата дейност на Николай Янков. Той е един от малцината, които от дълги години неотлъчно следят развитието на нашата детска литература, които я познават в цялост, а не само отделни нейни проявления. Дори с право би могло да се каже, че това е областта, която най-много го интересува, областта, в която най-последователно и най-интензивно работи. И затова като нещо съвсем естествено трябва да се приеме фактът, че в книгата му доминират именно статиите, които са посветени на нашата детска литература. Те дават добра представа за широтата на интересите му в тази насока, за разнообразието на проблемите, които го вълнуват. Едни от работите му носят белезите на рецензията — в тях се дава оценка на отделна книга, на отделно произведение. Отдавна са в книгата статиите „Писателят сред народа“ и „За малки и големи“. Но и в тези случаи широтата на погледа, системността на знанията позволяват на критика да избегне онази нежелана ограниченост, която изолира явлението само за себе си, откъсва го и го поставя някак вън от времето и пространството. У Николай Янков не е така — той поставя нещата сред

тяхното естествено обкръжение, намира точното им място в общия литературен поток, търси значението им както в конкретния момент, така и в цялост. Но той отива и по-нататък, за да бъде верен на последователността до край — той търси мястото на произведението в творческия път на писателя, обгръща този път и проследява извиките и лъкатушенията му и затова рецензиите придобиват в известен смисъл и характера на портрети. Така се е получило например в посочените вече по-горе две рецензии — за повестта „Сред хората“ на Крум Григоров и особено в отзива му за книгата на Гюнчо Белев „Патилата на едно момче“. Във втория случай това прерастване на рецензията в нещо като портрет на писателя е просто необходимо, обликът на самото произведение го изисква, тъй като то представлява една пригодена за деца версия на известната поредица „Случки из живота на Минко Минин“. Критикът е длъжен да отговори на необичайния въпрос, на „гатанката“, както той сам назовава задачата си, как така „хем авторът не е писал за деца, хем излиза, че отдавна е писал. . .“ И за да даде отговор, той се връща към предишното творчество на писателя, връща се, за да посочи как книги за възрастни „постепенно минават в ръка на детското четиво“, кои са качествата, които в конкретния случай обуславят тази на пръв поглед странна метаморфоза, какви са промените, до които е прибягнал авторът, за да улесни достъпа на малкия читател до своите мисли. И критикът с успех — точно и аргументирано — отговаря на всички въпроси, отговаря с желание, с едно неприкрито вътрешно въздъшване, с един непрекъснат до последния ред повишен интерес към задачата, с която се е заел. Този интерес се предава и на читателя, обхваща го още от първите изречения на рецензията, която започва някак необичайно, заинтригуващо. Впрочем, Н. Янков съвсем съзнателно цели да пробуди неговото любопитство. Но ето и самото въстъпление: „От корицата ви гледат две умни очи на дете. Те са малко присвити и съсредоточени, сякаш съобразяват: накъде? Тича момчето, а от горния край на улицата заканително размахва ръце висок калпаклия. Защо ли го гони? Наоколо е пусто. Пусти изглеждат в сънния следобед и къчурките на провинциалния градц. Нещо познато, близко, родно ви лъха от всичко тук. И неусетно давате воля на въображението си. . . Може би в разгара на играта момчето е счупило прозорца на съседите, може би, за да види представлението на пътуващия цирк, е измъкнало скришом от къщи яйцата изпод насадената квачка, може би пъдарят

го е заварил в толкова съблазнителния чужди бостан. . . . Познати лудории, кой в детството си не ги е вършил? Познати и все пак любопитни. Но достатъчни ли са, за да направят една книга?

Най-долу — заглавието: П а т и л а т а на едно момче. Обещаващо. Разтваряте книгата и изненадата ви е двойна: роман за юноши от Гюнчо Белев, един автор, от когото досега не знаете нито ред за малките. . . . Още от първите страници разбирате, че сте попаднали на нещо наистина познато не само като жизнено изображение, но дори и като текст. . . .“ и т. н.

Ето така, неусетно, непринудено читателят е въведен в атмосферата на книгата, а освен това е доведен и до основния въпрос, с който ще бъде занимаван: как една позната книга е претърпяла необикновено превращение, как от четиво за възрастните е станала четиво за малките. Това необичайно встъпление може би ще подразни нечие привикнало към рутинната ухо, може би нему то ще прозвучи несериозно, ненаучно и пр. (възмутената „академична“ целомъдреност в случаи като този разполага с твърде богат рекувизит от унищожителни квалификации), но за мен то е един успешен опит да се рачуни шаблонът, да се прогони псевдонаучната скука. . . .

Друга част от работите на Николай Янков, в които вниманието му също е насочено към литературата за деца, носят признаците на творчески портрети или както той сам по-непретендиозно — поради краткостта им — ги е нарекъл „скици“. Това са съвсем малки по обем очерци, в които се прави опит да се очертае най-важното в творчеството на даден автор, да се скицират онези характерни черти, които определят неповторимостта му на творец със собствена физиономия, да се намери мястото му в развоја на нашата детска книга. Не навсякъде той постига еднакъв успех. Така например скиците му за Константин Величков („Един от първите“) и за Александър Спасов („Светлината на Светулката“) са с твърде подчертан информативен характер, в тях по-скоро се прави изложение на непознати моменти от биографията и дейността на писателите, отколкото да се търсят отличителните белези на творчеството им. Работата му за Величков се нуждае от допълняване, от разширяване на литературния анализ, а не от допълнения от фактологично естество, както неправилно е разбрал това Н. Янков. Той е прибавил един послепис, в който след неизвинявателната го уговорка, че някои негови познати не знаели нищо за реформите на Величков в културно-просветната политика на новоосвободена България — изброява с про-

токолна педантичност, точка по точка, всички негови инициативи. В без туй кратката по обем статия това дължащо за нейните мащаби допълнение увисва без почти всякаква връзка. Тези факти (макар че аз още веднъж искам да подчертая, че не от тяхното отсъствие страда статията!) спокойно са могли да бъдат вмъкнати в обцията, и при това не отличаващ се с никаква особена сложност, композиционен строеж и по този начин да се запази неговата цялост, а не да се прибавят ненужни и с нищо неоправдани изречения.

Истински успех е постигнал критикът в другите три скици — за Веса Паспалеева („Младостта ще благодари“), за Ран Босилек („Сладкодумен гост на Детския остров“) и особено в скицата си за Васил Ив. Стоянов („С очите на дете“). Може би тук му е помогнала популярността на авторите, помогнало му е това, че са наши съвременници, и той сега не е почувствувал нужда да съобщава факти, а преди-всичко се е насочил към тяхното творческо дело. С най-верни, най-точни прихи е наричан образът на дядо Васил Ив. Стоянов. Критикът е твърде пестелив, твърде лаконичен, но не и конспективен! Той ни насочва към най-значителното, най-важното в неговото творчество, характеристиките му се отличават с проникателност, с достоверност. Скицата е един хубав пример, че и с малко думи може да се каже много, да се каже съществено. Снимката наистина е моментална, но важното е, че образът на писателя е хванат точно на фокус!

Към работите на Николай Янков за детската литература принадлежи и годишният преглед на белетристиката за деца и юноши през 1953 година „Нов опит — нови задачи“. Такива обширни обзори крият в себе си редица неудобства, свързани са с много трудности от най-различно естество и затова критиците не изпитват особена слабост към тях. Те по-често се нагърбват с такава задача повече по принуда, отколкото по собствено желание. Не знам дали с Н. Янков е било така, но в неговия преглед няма и следа от формално изпълнение на задълженията, няма „отбиване на номер“, а напротив — налице е не просто „съвестно справяне“, а творческо въздушевление, горене, влагане на много чувства, на много страст. По всичко личи, че това произведение му е мило и затова се е осмелил да го представи отново на читателите. Прегледът е писан в едно неособено благоприятно за нашата литературнокритическа мисъл време, през годините на култа към личността, през годините, когато властуваша догматизмът и схематизмът, когато се робуваше на цяла редица лъжливи теоретични уста-

новж. Но факт е, че въпреки всичко онези тежки години не бяха и безплодни, че въпреки всичко тогава не господствувахе мъртвило. Въпреки бариерите, въпреки ограниченията, така както нашата икономика все пак вървеше напред, жънемше успехи, — така и нашата литература, а в частност и критическата мисъл, също продължаваше своето развитие. Самата същност на социалистическия строй обуславяше този прогрес. Прегледът на Николай Янков е едно от доказателствата, че и тогава са създавани критически творби, които и днес не са загубили значението си.

Най-отличителен белег на неговия годишен обзор, най-ярко изявена тенденция в него е откритата борба, която критикът предприема срещу схематизма, срещу този тогавашен пръв враг на литературата ни за деца. И тази борба не е само на думи, не е в общите теоретични разсъждения (в ония години също немалко се пишеше против схематизма, но често, уж воювайки против него, мнозина насаждаха схематизъм под други, и то даже още по-опасни форми!), тя е преди всичко в анализа на отделните произведения, тя се чувства във всяка една конкретна оценка. Схематизмът се явява в най-разнообразни превъплъщения, той съвсем естествено довежда авторите до опростителство, до груба тенденциозност, до съчинителство, до сух и безличен език. А ръка за ръка с тях върви и особено досадната в детската литература гола дидактика. Н. Янков именно така е виждал явлението — в неговата комплицираност, в неговата сложност и затова предприема война на един твърде широк фронт; той е чужд на елементаризирането, което значително би улеснило задачата му, но пък и би го довело до бърз, но привиден успех.

И все пак, въпреки наличието на тази главна тенденция, на този основен център, около който могат да се обединят нещата, Н. Янков не е прибегнал до онази постройка на работата, в която се върви по линията на един централен проблем. И това той е сторил, струва ми се, именно защото се е опасявал, че по този начин ще се получи известно опростяване. А освен туй е знаел, че при този начин на постройка се получава често и отдалечаване от разглежданите книги, неочаквано се появява една нежелана дистанция между критика и авторите, на чито произведения той се спира. И ето защо Н. Янков решава да се придържа най-тясно към творбите и в тяхната конкретна оценка да прилага следването на един основен принцип.

В такива случаи е по-труден преходът от една разглеждана книга към друга, често този преход е изкуствен, мъчно се постига ефектът на естествено преминаване, на почти незабелязано преливане. Но

Н. Янков е бил улеснен в това отношение от тематичната близост на анализиранияте произведения, от многото им допирни точки в тази насока, които сами са му подсказали начина, към който да прибегне.

Ценно в прегледа на Н. Янков е и това, че той не се задоволява само да констатира недостатъците и с туй да смята задачата си за изпълнена, а с истинска творческа загриженост се заема да посочи причините, които са ги породили, показва пътища за тяхното преодоляване.

В обзора има и някои извазими пунктове.

Прави впечатление, че отрицателните оценки са значително по-убедителни от положителните. Когато посочва недостатъци Н. Янков смята за целесъобразно солидно да се аргументира, използва дълги цитати, за да подкрепи оценката си, много успешно пуска в ход къси, но съдържателни реплики (например в книгата на П. Стъпов: „Боян излезе от дома на другаря си разведрен. Качи се на „тройката“, пресече булевард „Г. Димитров“, слезе на булевард „Хр. Ботев“, после тръгна по улица „Жданов“ и зави вдясно по първата пресечка. Като повърви, стигна двуетажно здание и през една стара желязна ограда влезе в тясно дворче. Тук беше промишленото училище за трудови резерви „Ал. Матросов“...“ критикът пита: „Какво е това? Описание някакво, обстановка или извадка от адресен справочник?“ и в този въпрос се съдържа оценката, за чието изказване по обикновен начин ще са потребни десетина реда), прибегва с право и до иронични подмятания (след коментар на автора „Тук всички се посмяха от сърце“ той прибавя едно свое многозначително „Едва ли“...) и т. н. Но когато Н. Янков показва хубавите страни на едно произведение — похватите му са значително по-ограничени. Най-често той изказва мнения, които не смята за необходимо солидно да аргументира. Или пък — и това е една слабост, проявяваща се в работите и на някои други критици, споделя интересни мисли, прави предварителен анализ и всичко изглежда много ясно, много убедително, но ето че решава да илюстрира разсъжденията си с конкретен материал, с цитат — и тогава всичко изведнъж рухва: цяла къща е била построена на пясъчни основи... Такива случаи на крепяща дисхармония има на места и в прегледа. Така например, като разглежда сборника разкази „Януарско гнездо“ на Емилиан Станев, Н. Янков говори за голямото майсторство на писателя да рисува напомнящи се, наситени с много настроения природни пейзажи. И читателят, особено пък ако е чел разказите на Станев и е запознат с неговите неоспорими качества на художник, вярва на

критика до този момент, в който той решава да прибегне до помощта на цитат. Тогава идва разочарованието, неверието. То се получава от неудачния избор на критика, от това, че приведените пасаж е твърде блед, не е от тези, които характеризират действително голямото майсторство на писателя. И оттук се поражда недоверие не само към критика, който така се е вдълбочил в унеса си да призовава „големи образци“, да си спомня за Пришвин и да „тръгне от обзелата го светла радост“, че не е помислил за най-същественото: основата, на която трябва да се базират разсъжденията му, но се поражда и едно недоверие (а сигурен съм, че Н. Янков най-малко желае това!) към самия писател у непознаващите неговото творчество читатели. . .

В своята книга Н. Янков е поместил и редица работи, които не могат да се групират по общата си насоченост (така както групирахме например статиите му за детската литература) и които идат преди всичко да покажат широтата в амплитудата на интересите му. Той бърза да се отзове, да пожелае „добър път“ на един младеж, когото помни още от най-ранните му несръчни ученически стихове и който сега — възмъжал и творчески укрепнал — за пръв път се явява със своя книга пред строгия съд на читателите (рецензията „В началото на пътя“ за стихосбирката „Звездите са мои“ на Л. Левчев). На него са му близки диренията на младия белетрист С. Северняк, мъщещ се да намери свой път, който да го отведе до голямата литература („По творческите стъпки на един млад белетрист“). И за двете рецензии е характерен стремежът да се пише раздвижено, да се избегне шаблонът, да се установи по-непосреден, по-интимен контакт с читателя. Показателни в това отношение са уводът към отзива за книгата на С. Северняк, който представя една необичайна покана да посетим родното село на младия разказвач, а също тъй и онзи „мемоарен“ (така условно да го нарека) момент в статията за Л. Левчев, когато критикът си припомня за първа среща с начинаещия тогава поет. Всичко това показва, че търсенията на Н. Янков в тази насока не са случайни, че те са израз на системна и упорита работа. Заслужава специално отбелязване

и обзорът „Делници и празници в редакционния кошер“, в който се прави преглед на материалите, поместени в една книжка на списание „Септември“. В нашия литературен печат тези обзори — с изключение на някои единични опити в „Литературен фронт“, между които и този на Н. Янков — не можаха да се утвърдят, макар че те са един от пътищата за оживяване на нашата критика, за повишаване на нейната оперативност, за нарастване на активността ѝ. В Съветския съюз рубриката „Журнальное обозрение“ е една от най-честите и крайно време е тя и у нас да се наложи.

В книгата са влезли и работи, от които тя не печели. Намерили са място също така и някои дребни бележки, като например тази с претенция на психологическа характеристика за Димитър Димов, които в този си вид не задоволяват. Но на тая нежелана всеобхватност аз се спрях още в началото на отзива си и не желая да повтарям казаното.

Хубаво е това, че в книгата на Николай Янков се чувства едно особено неспокойствие, което свидетелства, че нейният автор не е заразен от бацила на самодоволството и успокоението. Има немалко белези, и аз посочих някои от тях, че той търси. Но все пак като че ли диренията му са предимно в областта на изказа, на формата, те издават стремеж за установяване на по-непосредствен контакт с читателя, за спечелване на неговото доверие. И в тази насока той е постигнал безспорни успехи. Но тези хубави сами за себе си търсения понякога довеждат Н. Янков и до една нежелана лекостост, до недостатъчна съсредоточеност, до отсъствие на дълбочина. В бъдещата си работа той трябва да се стреми и към по-голяма вгълбеност на мисълта, към по-голяма проникновеност. Той трябва да прави не само „моментални снимки“, но и психологически портрети, трябва не само да скицира лицата, но и да уплътнява чертите им, да достига до тяхната скрита вътрешна същност. . .

Но неспокойството е един хубав белег. Ще ми се да вярвам, че то е един залог за бъдещи плодотворни резултати. . .

АТАНАС СВИЛЕНОВ